

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(Posudek oponenta)

Práci předložil student: Abdel Fattah Sharabati
Název práce: Jugonostalgie a odkaz Josipa Broze Tita

Oponovala: Mgr. et Mgr. Barbora Chrzová

1. OBSAH A CÍL PRÁCE (stručná informace o práci, formulace cíle):

Práce se věnuje jugonostalгии a odkazu Josipa Broze Tita ve třech zemích bývalé Jugoslávie – Srbsku, Chorvatsku a Bosně a Hercegovině. Jako cíl své práce autor formuluje analýzu vztahu obyvatel zemí bývalé Jugoslávie k osobě a dílu Tita a komparaci názorových odlišností mezi obyvateli Bosny a Hercegoviny, Srbska a Chorvatska a někdejšími občany Jugoslávie, kteří žijí v diaspoře. Metodou výzkumu je dotazování prostřednictvím online sdíleného dotazníku, na nějž odpovědělo dohromady 34 respondentů. Značná část práce je však věnována historickému úvodu o životě a vládnutí Tita, takže na samotnou analýzu nezbývá příliš prostoru.

2. VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, argumentace, logická struktura, teoretické a metodologické ukotvení, práce s prameny a literaturou, vhodnost příloh apod.):

Z hlediska věcného zpracování je práce slabá. Zcela jí chybí jakékoliv teoretické ukotvení i jasná koncepce a logická struktura. Rozsáhlé části práce se například věnují detailnímu popisu určitých aspektů Titova života a vládnutí, které však pro práci jako celek nejsou příliš relevantní, aniž by byly zohledněny jiné faktory ovlivňující dnešní vnímání Tita a jugonostalгии, které pramení ze současné situace ve zmíněných zemích a období násilného rozpadu Jugoslávie. Koncept jugonostalgie či nostalgie obecněji také není nikterak detailněji představen, ač se jím zabývá široké spektrum literatury.

Úvod práce postrádá náležitosti, které by akademické texty měly splňovat. Po obsahové i časové stránce vymezuje téma a stručně představuje metodu sběru dat i hypotézy, ale ani tyto části nejsou formulovány, jak je zvykem, nýbrž rovnou jako popis struktury celé práce. Hlavní nedostatkem je nicméně, že autor v úvodu neformuluje žádné cíle své práce, o těch se čtenář dozví pouze v anotaci, ani výzkumné otázky. Autor svou práci také nedostatečně vztahuje k existující literatuře.

Za problematické lze také považovat hypotézy, které autor v úvodu formuluje, neboť zjevně vychází z jeho nepodložené představy o skutečnosti. Autor předpokládá, že v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině převládá pozitivní vztah k Titovi, zatímco v Srbsku negativní. Domnívám se, že lepší obeznámenost s literaturou a skutečnou situací by jej vedla k jiným předpokladům (tj. chorvatská společnost je v pohledu na Tita i SFRY značně rozdělena, podobně i společnost v Srbsku, nejsilnější proti-jugoslávské nálady byly nicméně manifestovány právě v Chorvatsku). Autor tak ukazuje malou znalost tématu a stávající literatury.

Velké nedostatky lze shledat i v samotné výzkumné a analytické práci autora. Vzorek 34 respondentů, který byl získán sdílením dotazníků online bez přihlednutí k složení respondentů, nelze považovat za dostatečně reprezentativní. Autor v práci k výběru respondentů píše pouze, že dotazník sdílel prostřednictvím sociálních sítí mezi obyvatele daného regionu. Udává také, že dotazník obsahoval dvanáct otázek, čtenáři však jejich seznam neposkytují, pouze poskytují shrnutí toho, na co se zaměřovaly. Problém sběru reprezentativních dat je sice u bakalářské práce pochopitelný a nebylo by spravedlivé klást v tomto ohledu na studenty přílišné nároky, za problematické však považuji to, že autor limity nasbíraných dat nereflektuje a vyvozuje ze získaných odpovědí závěry o celkovém postoji daných národů k postavě Tita a Jugoslávii. Například odpovědi od 4 chorvatských respondentů považuje za relevantní vzorek, protože se ve většině odpovědí shodují a z toho autor vyvozuje zdánlivý konsensus chorvatské společnosti v pohledu na Tita (str. 26 „Malý počet respondentů hlásící se k chorvatské národnosti (pouze 4, čili necelých 12 % z celkového počtu respondentů) považují za dostačující, poněvadž se až na drobné odchylky v podstatě shodoval.“). Autor se ve svém přístupu k nasbíraným datům dopouští esencionalizace etnických skupin, neboť na základě několika málo odpovědí usuzuje postoj celého národa a pomíjí hlubokou rozdělenost chorvatské společnosti v pohledu na SFRY, stejně tak srbské debaty na toto téma. Mnohé z jeho analytických závěrů je nutné odmítnout jako zcela zavádějících a mýjících se s realitou (např. str. 25: „Z tohoto je možné vydedukovat dvě věci. Zaprvé, Chorvaté mají v oblíbenosti velikány, osobnosti a velké autority, tudíž by u nich měl převládat kladný vztah i vůči osobě maršála Tita. A za druhé, Chorvaté se snaží vymezovat vůči Srbům, kteří Tita mají v oblíbenosti mnohem méně. Tudíž by jejich menší náklonnost k Titovi mohla

znamenat adoraci Tita mezi Chorvaty.“ Či str. 31: „V porovnání s výše zmíněnými Chorvaty a Bosňáky je vztah Srbů vůči Titovi mnohem více odtazžitý. Což je logické, protože čistě z principu byl Tito (de facto Chorvat, který se neztotožňoval s myšlenkou Velkého Srbska) opravdu někdo, kdo mohl Srbům „ležet v žaludku“ hned z několika důvodů.“)

Za drobnější nedostatek pak lze při analýze dat považovat neproblematizování rozdílů ve vztahu k osobě Tita a Socialistické Jugoslávii, či rozdíly mezi pocity nostalgie vůči jistému období s podporou socialismu.

Dále je také potřeba podotknout, že práce obsahuje některé faktické či formulační nepřesnosti, které ukazují na poměrně rozsáhlou neznalost tématu a kontextu bývalé Jugoslávie (např. str. 8: „Po skončení druhé světové války byla Jugoslávie ideálním prostředím pro občanskou válku, povědavž na tomto území operovali jak partyzáni s četniky, tak zejména na území dnešního Chorvatska působili ještě Ustašovci...“ či str. 22: „Není proto náhodou, že mezi prvními zeměmi, které se od Jugoslávie odtrhly již v roce 1991, byly právě Slovinsko a Makedonie.“ a „Národnostní označení Jugoslávec začali ve velkém požívat až ti občané, kteří po válce, etnických čistkách a velkém propadu životní úrovně, nostalgicky vzpomínají na období velké a silné Jugoslávie s velkým a silným Titem v jejím čele.“).

Velmi výraznou neznalost kontextu autor ukazuje také v pasážích o Bosně a Hercegovině, kde směšuje identitu bosenskou a bosňáckou (muslimskou) a pomíjením přítomnosti bosenských Chorvatů a Srbů v zásadě vykresluje BaH jako muslimský stát (např. str. 28 „Tím se stal součástí bosenské identity (Tito a Islám) či str. 29: „K bosenské národnosti ve smyslu etnické příslušnosti.“).

3. FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, formální náležitosti práce apod.):

Jazykově práce nedosahuje akademických standardů, používá žurnalistické pojmy a expresivní zkratky (např. str. 9: „pomyslný pohár Staliny trpělivosti přetekl v květnu 1948“). V citování jsou také dílčí chyby – autor například nepoužívá zkrácené citace u již citovaných děl a některé citace postrádají potřebné údaje.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z bakalářské práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek, naplnění cíle apod.):

Autor se pustil do zajímavého tématu a zvolil k němu odvážnou metodu přímého dotazování. Příležitost k příspěví do diskuse o jugonostalgií i obrazu Tita nicméně kvůli výše zmíněným nedostatkům po koncepční, metodologické a zejména analytické stránce zůstala nevyužita. Celkovou úrovní je práce velmi slabá, na spodní hranici toho, co je přijatelné jako závěrečná práce v bakalářském oboru.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

1. Na jakém základě jste formuloval své hypotézy, konzultoval jste je s někým a korigoval je v rámci detailnějšího seznámení s existující literaturou? Jak jejich podloženost reflektujete po napsání celé práce? Existují nějaké výzkumy veřejného mínění, které by se podobnými otázkami zabývaly, a jaké odpovědi přinášejí?

2. Ve svém práci popisujete Bosnu a Hercegovinu jako muslimskou zemi a píšete o „bosenské národnosti ve smyslu etnické příslušnosti“ – mohl byste národnostní otázku v BaH trochu více rozvést a uvést na pravou míru? K jaké národnosti či etnicitě se hlásili Vaši respondenti, jež jste považoval za představitele bosenské národnosti (tedy prakticky neexistujícího konceptu)?

3. Operujete v práci s pojmy „národ“, „etnická skupina“, „národnost“ – jak jim rozumíte a znáte nějaké teorie, které se k nim vztahují?

6. DOPORUČENÍ / NEDOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

(A-F): Doporučuji práci k obhajobě s navržením hodnocení E při úspěšné obhajobě.

Datum:

Podpis: